

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка

Кафедра історії України

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з
науково-педагогічної роботи
Семеніхіна О.В.

«31» серпня 2016р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія та культура України

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Галузь знань 01 Освіта

Спеціальність 014 Середня освіта

Предметна спеціалізація 014.02 Мова і література (англійська)

Додаткова спеціалізація 014.03 Мова і література (німецька/французька)

Європейська кредитно-трансферна система
організації освітнього процесу

Робоча програма Історія та культура України
(назва навчальної дисципліни)

для студентів за напрямом підготовки бакалавр
спеціальністю неісторичні спеціальності.

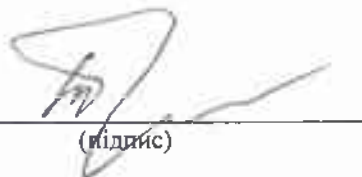
«28» серпня 2016 р.

Бугрій В.С., доктор педагогічних наук, професор кафедри історії України

Робоча програма розглянута на засіданні кафедри історії України

Протокол № 1 від. «28» серпня 2016 р.

Завідувач кафедри _____

(підпис)

(Бугрій В.С.)

(прізвище та ініціали)

«28» серпня 2016 р

Затверджено вченою радою факультету (інституту)

Протокол № 1 від. «30» серпня 2016 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань _____ (шифр і назва)	Обов'язкова	
	Напрямок підготовки _____ (шифр і назва)		
Індивідуальне навчально-дослідне завдання (за наявності) _____ _____ (назва)	Спеціальність (професійне спрямування): _____ _____ _____	Рік підготовки:	
		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 120		Семестр	
		1,2-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 5	Освітній ступінь: бакалавр	Лекції	
		16 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	4 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		84 год.	108 год.
		Консультації:	
		4 год.	2 год.
		Вид контролю: екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни - розкриття у хронологічній послідовності історичних процесів та розвитку матеріальної і духовної культури в Україні.

Завдання:

- подати наукову періодизацію історії України, характерні риси основних періодів української історії, їхні особливості, визначальні події та явища в кожному з них;

- узагальнити досвід національного державотворення, традиції української державності, значення боротьби українського народу за її відродження та збереження;

- розкрити історію соціально-економічних та суспільно-політичних процесів в Україні, основні етапи українського національно-визвольного руху, його конкретний зміст і організаційні форми, визначити роль і місце в українській історії видатних історичних осіб;

- висвітлити зміст і особливості розвитку української матеріальної та духовної культури, її взаємозв'язок зі світовою культурою;

- показати найважливіші події та явища української історії в контексті світової історії, роль України в системі міжнародних відносин.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- історичне минуле та сьогодення українського народу;

- етапи розвитку української державності;

- події національно-визвольного руху в Україні;

- процес становлення української нації;

- видатних політичних діячів України;

- факти соціально-економічного і політичного розвитку України;

- події відродження Української держави;

- найважливіші здобутки матеріальної і духовної культури України;

- внесок українського народу в скарбницю світової культури.

вміти:

- аналізувати історичні документи за допомогою різних наукових методів, спираючись на принципи історизму, об'єктивності, зв'язку теорії з практикою;

- користуватися історичними джерелами, спеціальною історичною літературою та довідниковими виданнями з історії України;

- застосовувати одержані знання та набуті навички у вивченні інших суспільних наук;

- використовувати історичний досвід держав і державотворення в практичній діяльності для створення демократичної правової держави в Україні, для орієнтації в суспільно-політичному житті, оцінки суспільних явищ і подій;

- самостійно робити правильні прогнози у сфері суспільно-політичного життя людського суспільства на основі історичних знань, як в процесі навчання так і під час самостійної діяльності.

3. Програма навчальної дисципліни

РОЗДІЛ I. Історія та культура України у давню, середню та модерну добу.

Тема 1. Вступ до дисципліни. Україна в давні часи.

Тема 2. Київська держава (Русь-Україна) та Галицько-Волинська держава.

Тема 3. Українські землі у складі Великого князівства Литовського та інших держав (XIV–XVII ст.).

Тема 4. Початок Національно-визвольної війни українського народу (1648–1657 рр.). Утворення Української козацької держави.

Тема 5. Боротьба за збереження Української козацької держави. Українські землі наприкінці XVII – у першій половині XVIII ст.

Тема 6. Українські землі у другій половині XVIII – першій половині XIX ст.

Тема 7. Українські землі у другій половині XIX – на початку XX ст.

РОЗДІЛ II. Історія та культура України у новітній час.

Тема 8. Україна в Першій світовій війні. Початок Української революції (1914–1917 рр.)

Тема 9. Україна у період боротьби за відродження і збереження державності (1917–1921 рр.)

Тема 10. Встановлення й утвердження радянського тоталітарного режиму в Україні. Західноукраїнські землі у міжвоєнний період (1921–1938 рр.)

Тема 11. Україна в роки Другої світовій війні (1939–1945 рр.)

Тема 12. Україна у перше повоєнне десятиліття та в умовах лібералізації суспільства (1945–1964 рр.)

Тема 13. Україна у роки загострення кризи радянської системи (1964–1991 рр.)

Тема 14. Україна в умовах становлення державності (1991-2004 рр.)

Тема 15. Українська держава на початку XXI ст.

Україна в роки Другої світової війни (1939–1945 рр.)	8		2		6	8		1		7
Тема 12. Україна у перше повоєнне десятиліття та в умовах лібералізації суспільства (1945–1964 рр.)	8	2			6	3				3
Тема 13. Україна у роки загострення кризи радянської системи (1964–1991 рр.)	8		2		6	8		1		7
Тема 14. Україна в умовах становлення державності (1991-2004 рр.)	8		2		6	8				8
Тема 15. Українська держава на початку ХХІ ст.	10	2		2	6	11	2		2	7
Усього годин	120	16	16	4	84	120	6	4	2	108

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Вступ до дисципліни. Україна в давні часи	2	2
2	Початок Національно-визвольної війни українського народу (1648–1657 рр.). Утворення Української козацької держави	2	
3	Українські землі у другій половині XIX – на початку XX ст.	4	1
4	Україна у період боротьби за відродження і збереження державності (1917–1921 рр.)	2	1
5	Встановлення й утвердження радянського тоталітарного режиму в Україні. Західноукраїнські землі у міжвоєнний період (1921–1938 рр.)	2	
6	Україна у перше повоєнне десятиліття та в умовах лібералізації суспільства (1945–1964 рр.)	2	
7	Українська держава на початку XXI ст.	2	2

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Київська держава (Русь-Україна) та Галицько-Волинська держава.	2	
2	Українські землі у складі Великого князівства Литовського та інших держав (XIV–XVII ст.)	2	
3	Боротьба за збереження Української козацької держави. Українські землі наприкінці XVII – у першій половині XVIII ст.	2	2
4	Українські землі у другій половині XVIII – першій половині XIX ст.	2	
5	Україна в Першій світовій війні Початок Української революції (1914–1917 рр.)	2	
6	Україна в роки Другої світовій війні (1939–1945 рр.)	2	1
7	Україна у роки загострення кризи радянської системи (1964–1991 рр.)	2	1
8	Україна в умовах становлення державності (1991-2004 рр.)	2	

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Вступ до дисципліни. Україна в давні часи	4	7
2	Київська держава (Русь-Україна) та Галицько-Волинська держава.	4	8
3	Українські землі у складі Великого князівства Литовського та інших держав (XIV–XVII ст.)	6	8
4	Початок Національно-визвольної війни	6	8

	українського народу (1648–1657 рр.). Утворення Української козацької держави		
5	Боротьба за збереження Української козацької держави. Українські землі наприкінці XVII – у першій половині XVIII ст.	6	8
6	Українські землі у другій половині XVIII – першій половині XIX ст.	4	8
7	Українські землі у другій половині XIX – на початку XX ст.	6	7
8	Україна в Першій світовій війні. Початок Української революції (1914–1917 рр.)	6	7
9	Україна у період боротьби за відродження і збереження державності (1919–1921 рр.)	6	8
10	Встановлення й утвердження радянського тоталітарного режиму в Україні. Західноукраїнські землі у міжвоєнний період (1921–1938 рр.)	6	7
11	Україна в роки Другої світовій війні (1939–1945 рр.)	6	7
12	Україна у перше повоєнне десятиліття та в умовах лібералізації суспільства (1945–1964 рр.)	6	3
13	Україна у роки загострення кризи радянської системи (1964–1991 рр.)	6	7
14	Україна в умовах становлення державності (1991-2004 рр.)	6	8
15	Українська держава на початку XXI ст.	6	7

8. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль								Самостійна робота	Сума	Підсум ковий (екз.)	Загаль на сума
РОЗДІЛ 1				РОЗДІЛ 2							
T2	T3	T5	T6	T8	T11	T13	T14				
5	5	5	5	5	5	5	5	35	75	25	100

T1, T2 ... – теми розділів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 - 89	B	добре	
74 - 81	C		

64 - 73	D	задовільно	
60 - 63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. Рекомендована література

Базова

1. Акт проголошення незалежності України. – К., 1991.
2. Бойко О.Д. Історія України. – К., 2003.
3. Бойко О.Д. Історія України: Навчальний посібник. – К., 2007
4. Бойко О.Д. Історія України: Посібник. – К.: Видавнич. центр «Академія». – 2002. – 656 с.
5. Борисенко В. Курс української історії. – К., 1996.
6. Борисенко В.Й. Курс історії України. Від найдавніших часів до ХІХ століття. – К.: «Либідь». 1999.
7. Бугрій В.С. Історія та культура України: навчальний посібник. – Суми: ФОП Цьома С.П., 2017. - 318 с.
8. Грушевський М.С. Ілюстрована історія України. – К., 1990.
9. Грушевський М.С. Очерк истории украинского народа. – К., 1990.
10. Грушевський М.С. Хто такі українці і чого вони хочуть. – К., 1991.
11. Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ ст.: Нариси політичної історії. – К., 1993.
12. Гуржій О. Українська козацька держава у другій половині ХVІІ – ХVІІ І ст.: кордони, населення, право. – К., 1996.
13. Даниленко В.М. та інші. Сталінізм на Україні: 20 – 30-ті роки. – К., 1991.
14. Декларація про державний суверенітет України. – 16 липня 1990 р. // Нове законодавство України. – К., 1992.
15. Історія України. Документи. Матеріали / Уклад. В. Король. – К., 2001.
16. Історія України/ Керівник авт. кол. Ю.Зайцев. - Львів: Світ, 1996.- 488с.
17. Історія України/ Під ред. В.А.Смолія. - К.: Альтернативи. - 1997.- 416с.
18. Історія України: Курс лекцій у двох книгах. – К., 1992.
19. Історія України: Курс лекцій: К, 3 кн. / За ред. І. Мельника. – К., 1993
20. Історія України: Навчальний посібник. – К., 1997
21. Історія України: Навчально-методичний посібник для семінарських занять / За ред. В. М. Литвина. – К.: Знання, 2006. – 607 с.
22. Історія України: нове бачення. – У 2 т. – К., 1996. – Т. 2.
23. Конституційні акти України 1917 – 1920 рр. – К., 1993.
24. Конституція України: Основний закон. – К., 1996.
25. Повість минулих літ // Літопис Руський. – Переклад Л. Махновця. – К., 1990.
26. Політична історія України. ХХ ст.: У 6 т. / Редкол.: І. Ф. Курас (голова) та

- ін. – К.: Генеза, 2002-2003.
27. Політична історія України: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. В.І. Танцюри. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001.- 488с.
  28. Полонська-Василенко Н.Д. Історія України: У 2 т. – К., 1992. – Т.2.
  29. Полонська-Василенко Н.Д. Історія України: У 2 т. – К., 1992. – Т.1.
  30. Пономарьов О. Розвиток капіталістичних відносин у промисловості України XVII І ст. – Львів, 1991.
  31. Рибалка І. Історія України. – Ч. 1-2. – Харків, 1995, 1997.
  32. Україна багатопартійна: Програмні документи нових партій. – К., 1991.
  33. Українська Гельсінська група 1978 – 1982 рр.: Документи і матеріали. – Торонто, 1983.
  34. Українська РСР у Великій Вітчизняній війні Радянського Союзу 1941 – 1945 рр. – К., 1967 – 1975 – Т. 1-3.
  35. Українське суспільство на порозі нового тисячоліття / За редакцією М.О. Шульги. – К., 1999.
  36. Український правозахисний рух. – Торонто, 1979.
  37. Хрестоматія з історії Української РСР. – К., 1959. – Т.1.
  38. Чайковський А.С. Невідома війна: Партизанський рух на Україні 1941 – 1945 рр. мовою документів, очима історика. – К., 1994.
  39. Чмихов М.О., Кравченко Н.М., Черняков І.Т. Археологія та Стародавня історія України. Курс лекцій. - К.: Либідь, 1992.- 376с.- Лекції 16-20.
  40. Чорновіл В., Пенсон Б. Хроніка таборових буднів. – К., 1991.
  41. Яворницький Д.І. Історія запорізьких козаків: У 3 т. – К., 1993.

Допоміжна

1. Алексеев Ю.М. Кульчицький С.Н., Слісаренко А.Т. Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985 – 1999 рр.). – К., 2000.
2. Алексеев Ю.М., Даниленко В.М., Історія України. – К., 1994.
3. Андрущенко В.Л., Федоров В.М. Запорізька Січ як український феномен. – К., 1995
4. Багалій Д.І. Історія Слобідської України. – Х., 1990.
5. Бандера С. Автобіографія. – Львів, 1990.
6. Бандера С. Автобіографія. – Львів, 1990.
7. Баран В.К. Україна після Сталіна: Нарис історії 1953 – 1985 рр. – Львів, 1992.
8. Білокінь С. Масовий терор як засіб державного управління в СРСР. – К., 1999.
9. Білоус А. Політичні об'єднання України. – К., 1993.
10. Брецько Ф. Ф. Державотворення незалежної України (1991-2009). – Х.: Вид. група «Основа», 2009. – 128 с.
11. Бульба-Боровець Т. Армія без держави. – К., 1996.
12. Василенко Г.К. Велика Скіфія. – К., 1991.
13. Василенко-Полонська Н. Історія України: У 2 т. – К., 1993
14. Верига В. Нариси історії України (кінець XVIII – початок XX ст.). – Львів, 1996.
15. Винниченко В. Відродження нації. – К., 1990. – Ч. 1, 2.

16. Винокур І. С., Теоєгін Д. Я. Археологія України: Підручник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005.
17. Голобуцкий В. Запорізьке козацтво. – К., 1994.
18. Дещинський Л. Є., Гаврилів І. О. та ін. Історія України та її державності. Видання 3-є, перероблене і доповнене: Навч. посібник. – Львів: Вид-во «Бескид Біт», 2005. – 368 с.
19. Документи Б. Хмельницького (1648 – 1657 рр.) – К., 1961.
20. Донцов Д. Націоналізм. – Торонто, 1966.
21. Дорошенко Д. Історія України 1917-1923 рр.: В 2-х т.: Документально-наукове видання / Упоряд. К. Ю. Галушко. – К.: Темпора, 2002.
22. Дорошенко Д. Нарис історії України. – К., 1996. – Т.2.
23. Дорошенко Д. Нарис історії України. – Львів, 1991.
24. Дорошенко Д. Нариси історії України. – Т. 1-2. – К., 1991
25. Економічна історія України: Підручник / Б. Д. Лановик, М. В. Лазарович, Р. М. Матейко, З. М. Матисякевич; за заг. ред. Б. Д. Лановика. – К.: Видавничий дім «Юридична книга», 2004. – 456 с.
26. Захарченко П.П. Історія держави і права України: Підручник. – К., 2004.
27. История Второй мировой войны. – М., 1970 – 1974.
28. Іванов В. М. Історія держави та права України: Навчальний посібник. – К.: МАУП, 2002. – Ч. 2. – 2003.
29. Історія України: нове бачення: У 2 т. / Під ред. В.А. Смолія. – К., 1995
30. Історія України: універсальний ілюстрований довідник / В. К. Губарев. – Донецьк: БАО, 2008. – 573 с.
31. Історія Українського війська. – К., 1992.
32. Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960-80-х рр. – К., 1995.
33. Киричук Ю. Історія УПА. – Тернопіль, 1991.
34. Коломієць С.С. Історія формування української моделі розвитку сільського господарства: Частина 1. З найдавніших часів до початку 20-х рр. ХХ ст. – К., 2003
35. Король В. Ю. Історія України: Навч. посібник. 3-тє вид., виправл. та доп. – К.: Вид. центр «Академія», 2008. – 495 с.
36. Котляр М., Кульчицький С. Довідник з історії України. – К., 1996.
37. Кравчук Л.М. Є така держава – Україна: Матеріали виступів, інтерв'ю, прес-конференцій, брифінгів, відповідей та запитання. – К., 1992.
38. Крупник Л. О. Історія України: формування етносів, нації, державності: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2009.
39. Культура українського народу: Навч. посібник. – К., 1994.
40. Культурологія: українська та зарубіжна культура: Навчальний посібник / За ред. М. М. Заковича. – 3-тє вид., стер. – К.: Знання, 2007.
41. Кульчицький В.С. Державний лад і право в Галичині (в другій половині ХІХ-на початку ХХ ст.). - Львів, 1966.
42. Кульчицький В.С. Застосування кодексів австрійського права на території Галичини // Стан кодифікаційного процесу в Україні: системність, пріоритети, уніфікація. - Київ, 1995.
43. Кульчицький В.С., Бойко І.Й., Настасяк І.Ю., Мікула О.І. Апарат управління Галичиною в складі Австро-Угорщини. - Львів, 2002.

44. Кульчицький С.В. Україна між двома війнами (1921 – 1939 рр.) – К., 1999.
45. Кучма Л.Д. Про найголовніше. – К., 1999.
46. Лаврів П.І. Історія Південно-Східної України. – К., 1996.
47. Лановик Б. Д., Матейко Р. М., Матисякевич З. М. Історія України: Навчальний посібник / За ред. Б. Д. Лановика, 3-тє вид., випр. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000.
48. Лановик Б. Д., Матисякевич З. М., Матейко Р. М. Економічна історія України і світу: Підручник. – К.: Вікар, 2006.
49. Литвин В. М., Мордвінцев В. М. Слісаренко А. Г. Історія України: Навчальний посібник. – К.: Знання-Прес, 2002. – 669 с.
50. Литвин В. Політична арена України: дійові особи та виконавці. – К., 1994.
51. Литвин В. Україна: доба війн і революцій (1914-1920). – К.: Видавничий дім «Альтернативи», 2003.
52. Литвин В.М. Україна: політика, політики, власть. – К., 1997.
53. Мартель Р., Борщак І. І. Мазепа: Життя і пориви великого гетьмана. – К., 1991.
54. Мороз В. Серед елігів. – Тороніо, 1995.
55. Музыченко П.П. История государства и права Украины. – К., 2003
56. Нагаєвський І. Історія української держави ХХ ст. – К., 1993.
57. Наливайко С. Українська Козацька християнська республіка. – К., 1992.
58. Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років в Україні. Сумська область / Упоряд. І. Г. Федоренко. – Суми: Собор, 2008. – 917 с.
59. Новий довідник: Історія України. – 4-е вид., змін. і доп. – К., 2008.
60. Новітня історія України: Підручник / А. Г. Слісаренко, В. І. Гусєв, В. П. Дрожжин та ін. – К.: Вища школа, 2000.
61. Пасічник М. С. Історія України: державницькі процеси, розвиток культури та політичні перспективи: Навч. посіб. – 2-ге вид., стер. – К.: Знання, 2006.
62. Пассек Т. Трипільська культура. – К., 1990.
63. Петлюра С. Вибрані твори і документи. – К., 1994.
64. Петров В.П. Походження українського народу. – К., 1992.
65. Рибалка І.К. Історія України. Дорадянський період: Підручник. - 2-е вид. - К.: Вища школа, 1991.- 607с.
66. Руденко Н.М., Русак А.В. Армія фашистського агресора: від перемог до поразок 1941 – 1945 рр. (Морально-психологічний аспект). – К., 1997.
67. Савченко Н. М., Подольський М. К. Історія України: модульний курс. Навчальний посібник. – К.: Вид-во «Фірма «ІНКОС», «Центр навчальної літератури», 2006. – 544 с.
68. Савчук Б. Українська етнологія. – Івано-Франківськ: вид-во «Лілея НВ», 2004.
69. Сарбей В. Історія України ХІХ – поч. ХХ ст. – К., 1994.
70. Скоропадський П. Спомини. – К., 1992.
71. Слісаренко А., Томенко М. Історія української конституції. – К., 1993.
72. Солдатенко В. Українська революція. Історичний нарис. – К., 1999.
73. Стецько Я. 30 червня 1941 р. – Торонто, 1967.
74. Субтельний О. Україна: історія. – К., 2006.
75. Терещенко Ю. Україна і європейський світ. – К., 1996.

76. Трофимович В. Україна в роки Другої світової війни (1939 – 1945). – Львів, 1995.

10. Інформаційні ресурси

Цифрові бібліотеки

«ExLibris» – режим доступу: <http://exlibris.org.ua/>;

«Літера» – режим доступу: <http://litera-ua.livejournal.com/8211.html>

«Історія України» – режим доступу: <http://historyua.narod.ru/>;

«Ізборник» – режим доступу: <http://litopys.org.ua/>

«Малоруська народна історична бібліотечка» – режим доступу: <http://mnib.malorus.org/>

«Чтиво» – режим доступу: <http://chtyvo.org.ua/>;

Портал Інституту історії України НАН України <http://www.history.org.ua/>

Електронні довідково-інформаційні видання

е-Енциклопедія історії України // Інститут історії України НАН України: офіційний веб-сайт. – режим доступу: <http://www.history.org.ua/?l=EHUs>

Енциклопедія Українознавства // Книгарня “Горизонт”. [Електронний ресурс]. – режим доступу: http://horyzont.narod.ru/sloynyk_4.htm.

Українська енциклопедія // UAPEDIA.COM.UA. [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.uapedia.com.ua/>.

Електронні джерела

Джерела з історії України <http://uahistory.info/category/dwerela/>